SEGONA EPOCA. ANY III.—NÚM. 1. BARCELONA, 31 JANER DE 1891.

L'AVENÇ

LITERARI ◈ ARTÍSTIC ◈ CIENTÍFIC

REVISTA MENSUAL ILLUSTRADA

J. PIN Y SOLER

QUATRE PARAULAS SOBRE EN PIN

Voste me demana, amich Massó, d'escriure algunas ratllas sobre l'amich Pin. Las escriuré àm gust; més no podré gayre esténdrem, ja que nostras relacions, llevat de la simpatía y vera amistat que m'uneixen amb ell, són més que tot literarias, y datan de sa entrada en lo palenc de nostras lletras catalanas. Ell és fill de Tarragona; jo de la Junquera; ja veu que la distancia que nos separa és respectable. Sols duas vegadas ens hem vist a Barcelona; és poc pera fer d'ell un estudi personal; més si la fisiognomonía és una ciencia, l'observador endevinarà, per son retrato, un caràcter franc, obert, una fesomía hont se dibuixa una lleugera punta de fina ironía, *d'esprit gaulois*, que li prové sens dubte de sa llarga estada en la nació vehina.

Eix amable escriptor, contayre exquisit, és en sa vida privada home agradable, de tracte afectuós, atractiu, vivint sols per sa familia qu'estima entranyadament. Lo fillet qu'acaba de perdre, l'ha mitj trastocat.....

En Pin és lo novelista més simpatic qu'ha produhit nostre renaixement literari. Escriptor vigoros en la forma, enèrgic, apartantse de l'escola realista, a quina pertany, en lo que té de cru y aspre. Los caràcters que presenta a la escena són dibuixats am mestría, y es mouhen en quadros de veritat qu'encantan. En sas obras busca lo bon llenguatje, l'elegancia de la forma, la finura de l'anàlisis y lo agradable d'una acció qual desenllaç és sempre senzill y natural.

En Pin és lo ver escriptor *amateur*, original. Son pensament corre am rapidesa sobre'l paper; sas ideas brollan sens esforç de tal manera que la ploma d'acer no el satisfà; li cal ploma d'oca per escriure am més soltura y sens traba. No tortura la frase; no esborra gayre; son estil és sempre clar, elegant, de veritat.

Se li han reprotxat certas llicencias ortogràficas quals reprotxos, a mon modo de veure no són justificats.

A propòsit d'una crítica de *Niobé*, publicada en un diari català, ja vaig escriure lo següent:

«*Niobé* és novela realista, de l'escola de Balzac per lo minuciós dels detalls,

descripcions, fonda observació, estudi del cor humà, copia exacte del natural; tot ella porta lo sagell de lo qu'en dihem avuy dia, lo document humà.

Avuy, la major part dels novelistas realistas, portan en llurs novelas una tèsis no ben determinada, se proposan una questió social y desenrotllan estudis de caràcters, passions, vicis. Lo vici no és castigat; la virtut no és recompensada, com en l'escola romàntica; llur afany és pintar am veritat lo que veuhen, sens deduhir conseqüencias, sens filosofar..... La solució donada a llur tèsis, la deixan al cuydado del lector. Eixos escriptors no volen gayre ser esclaus de la forma; copian la naturalesa en lo que té de bonic y de lletg, pintan lo que veuen; buscan en llur llengua la força d'expressió pera definir lo que senten, y si la llengua és pobre pera traduhir am vigor llur pensament, inventan paraulas qu'es fan admetre y prenen carta de naturalesa en llur país.

Lo crític de *Niobé* aludit, deya: «No volem parlar al senyor Pin de certas »teorías literarias, ni de certas maneras de veure qu'esposa incidentalment en »sa derrera producció, perquè seria del tot fora del cas: creyem que las qües»tions ortogràficas y fins las llengüísticas, en una obra literaria, són perfecta»ment secundarias. Ell nos dona el seu parer en moltas innovacions, però no »explica las rahons en què el funda..... y fa molt be. *Niobé* no és un tractat de »gramàtica. Am tot, no estaria de més qu'en travall a part nos digués sa ma»nera de pensar sobre aquets detalls. Nosaltres li prometem dir el nostre, »modest però ple de sinceritat. La llengua catalana és viva, però per desgracia »massa poc coneguda fins dels catalans; tots los que la conreuem, tenim lo »dever de procurar que aquet ric patrimoni no minvi ni per usurpació d'es»tranys ni per deixadesa de propis, y per això no ens hà d'esser indiferent per »trivial, ni el modo de dir una paraula ni la manera d'introduhirne de novas. »Més aquesta questió no corre pressa, ella tindrà el seu dia.»

Lo distingit crític *** me permetrà dirli que si creu que las qüestions ortogràficas y fins las llengüísticas, en una obra literaria, són perfectament secundarias, no so de son parer. Las reglas gramaticals, la ortografía, la llingüística, en obras literarias són base, son elements principals La llengua catalana per disort no te encara cap diccionari modern autorisat; sa ortografía és un camp perdut. Molts escriptors se guian amb en Torra y Lacavallería, altres segueixen an en Ballot; no hi hà reglas fixas; tots tenen rahó. Los filòlechs, los verdaders amants de la llengua catalana, fem com nostres arqueòlechs excursionistas qu'esbrinan en la vellura los recorts de nostra passada grandesa, los elements pera reconstituhir nostra nacionalitat. Nosaltres, escriptors, girem y regirem las Cròniques, estudiem los autors antichs, recullim amb afany, en nostra terra estimada, mots, locucions, etimologías pera reconstituhir nostra llengua catalana tant temps aletargada. Sabem be que la base principal de la nacionalitat d'un poble és la llengua; sens ella no hi hà que parlar de regionalisme, d'autonomía, de llibertat. Un poble que no té llengua no té historia; és absorvit, esclau.....

Tornem a *Niobé*. En Pin al escriure en català després de 25 anys d'absent de sa patria, ha volgut sens dubte consultar, estudiar, sa llengua nativa; haurà llegit llibres catalans, diaris, revistas, pera trobar reglas fixas; més no ha pugut lograrho. Ha vist qu'eixas autoritats literarias escriuen de modo diferent. Doncs, què fer?..... Ell ha fet lo que fem tots: s'ha recordat del catalá de sa comarca, del català tarragoní, y, sense mirar enderrera, s'ha posat a escriure

resoltament, fentse un estil original, ortografía propia, y locucions que donan més força y expressió als sentits de la frase, ajudantse de l'etimología de las demés llenguas neo-llatinas que coneix, pera expressar amb energía y veritat ses creacions artísticas.

Que l'academia de la llengua catalana (que per cert no dona cap senyal de vida) ens dongui una gramàtica, un diccionari, o be ens presenti un llibre, diguent-nos: aquet és vostre guia; allavors l'acatarem y nos conformarem am gust a sas lleys.

Fins que vinga aquet dia desitjat, continuhi, l'amich Pin, a donarnos sa bella prosa en català tarragoní. Jo faig lo meteix que ell: escrich en català empordanes de la ralla.

No hi ha dubte que las novelas d'en Pin han influit sobre el moviment literari de nostre renaixement. Li hem de saber grat d'haver introduhit en l'estudi de caràcters y anàlisis dels sentiments una estètica nova qu'ha contribuhit a apartar de nostra literatura d'avuy dia, l'or fals y *clinquant* del romanticisme. Lo seu mèrit és d'esser novelista original, amb estil propi, sens fer incursions en altres dominis.

Tant en la novela com en lo teatre, es pot dir qu'ha creat una escola, si l'hem de judicar per sa primera producció: *Sogra y Nora,* que s'aparta del tot de la vella rutina, y entra de ple en l'escena de costums verdaders, reals, de la societat d'avuy dia.

Lo qu'em sorpren d'en Pin, és que, després de 25 anys de fora de sa patria, després de recorregut mitj mon, la Suissa, l'Austria, l'Inglaterra, la Belgica, la França, estudiant y parlant los idiomas d'eixas nacions, hagi guardat intacte lo llenguatge de son pais natiu; no lo llenguatge vulgar, lo literari, escrivint novelas catalanas com las que nos ha fet coneixer. Això prova un talent lingüístic que no és donat a tothom.

Per ara, en Pin, rodejat de sos admiradors y amichs, es plau entre nosaltres, y li arreca de deixar sa patria catalana hont ha adquirit tantas simpatías. Sembla que no té cap ganas de tornar a l'estranger. Tant mellor! catalans com ell, Deu nos en do sovint. Són obrers afanyats a la tasca que portan llur brunyida pedra de tall a la construcció de l'edifici de nostre renaixement literari.

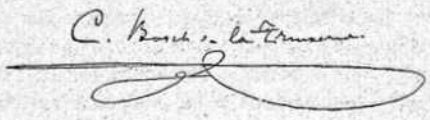

RÉPLICA A QUATRE PARAULAS

DE EN JOSEPH BRUNET Y BELLET

PER deferencia no volia contestarli, però judico que de no ferho, jo quedaria en mal lloch; y aixís sens ànimo de mortificar a ningu escoltinme.

El cas és que a prech dels directors de L'AVENÇ, doní en son volum anterior, una sencillíssima e inocentíssima descripció de la fulla de nayps catalana del sigle XV, descuberta a Girona per mon amich C. Girbal. Mes a arrel de dita descripció y com si li mancàs temps, mon altre bon amich en J. Brunet, autor de una obreta sobre nayps, a qui de justicia fica benèvolas alusions, am to refunyós me plantà una rambatxa de quatre paraulas en onze planas, ahont sis' descuida nom' deixa os sencer, impugnant gratuitament la majoría de mas afirmacions, sens altre motiu visible que lo haber jo invadit un terreno seu, y osat remenarli las cartas. No n'hi habia per tant, estimat tocayo, y dich estimat puix vostè sab prou que de anys l'aprecio y corresponch, am reciprocitat de favors, de tal modo que per ma part considero nostra amistat a prova de qualsevulla castanya que puguem tirarnos en brometa literaria, o *passatemps* com vostè diu.

Declarantse entusiasta com jo de las glorias de Catalunya y de l'enlayrament de sos progressos artístic-industrials, quant lo natural era s'associes al mateix entusiasme, que per cert me retreu irònicament tres o quatre voltas, comença per voler minvar la vàlua de tal descuberta posant en dupte la filiació de dita fulla, sens bastarli qu' ella mostra am triple repetició en dos de sos nayps las armas aragonesas, las barras catalanas, ni fa cap esment de haberse descubert a Girona, en un llibre de Girona per un gironí tant intelligent com sincer y lliure de sospita; am quals condicions la fulla porta en sí complerta evidencia y prescripció *juris et de jure* de ser catalana, com no's probi cosa en contrari. —Ho proba nostre contrincant?—Vegis sa argumentació: «Trenta o quaranta anys despres de dits nayps (supostos per mi del deenni de 1460-70); conquistadas ja las Amèricas, propagada ja en ellas la afició al joch de nayps, despertada ja en los naypers la idea de ferne un negoci; com no bastessin los catalans pera monopolisarlo, se pretengué en la regió llemosina y principalment a Limoges rivalisar amb ells, falsificant sos nayps, com en efecte segons testimoni de Mr.

Merlin, se fabricavan alli nayps am tipos espanyols, *probablement* catalans.» Tot assò ho assenta en Brunet com a cosa averiguada, treyent la peregrina consequencia de què nostra fulla *pot ser* una de tantas falsificacions per tan y no ser catalana sinó francesa. Quina lògica, y sobre tot quin entusiasme y quin catalanisme!

Per més disputarme la patria y fetxa de la repetida fulla, vol negar los fonaments indumentaris per mi consignats, passant per alt lo detall dels mateixos. Anem a pams, senyor meu, que ara vostè'm toca al viu. No puch consentir que així, de bíbilis bòbilis, se'm negui la competencia en un assumpto que tinch estudiat de llarch temps, y que públicament hi demostrat coneixer am repetidas obras. Y què diu en sustancia? Dos arguments per istil del anterior, o sian dos novas planxas.—«Ningú pot haver descubert més y millor que jo: eixos nayps no'm convé que sian del sigle XV, sos induments res significan. He consultat amb amichs lletrats y artistas, y *alguns* són de opinió que pertanyen a començos del sigle XVI; jo *que no hi entench res,* he comparat dita fulla am lo unic gravat català que conech de aquell sigle, y és la portada del *Llibre de las donas* per Eximenix, del any 1495, y ninguna semblança trovo en los habillaments de ditas donas (està clar, com que entre unas y altres media un quart de sigle; tot lo que separa el goticisme del renaixement!) Per altre part, anyadeix, si be la indumentaria és una excelent guia com a punt de partida, no serveix per asegurar la fetxa de una representació posterior. Precisament los nayps han guardat certs tipos tradicionals; vestits de gegants de la professó.» —Això pot ser xusco, però revela escassa sinceritat.—Mon amich sab bé, puix ha reproduhit molts nayps de varias èpocas, que los miniaturats de l'edat mitjana, italians, francesos y alemanys coneguts, retratan fielment los personatjes de sa època, y són reputats vers modelos artístics e històrics; aixis com los nayps alemanys y suissos xilogràfics vesteixen a la lansqueneta, los den Ayet o Avet a la burgonyona o tudesca, los den Aveda a la plateresca, altres de fins del sigle a la moda de Carlos sisè y Agna de Bretanya, y succesivament a las de Enric Octau, Carlos quint y Francisco primer; en qual època apar inaugurada la convenció en barretas d'aquell temps, manegas arrufadas, sayos de acanalada falda, gipons de voltadura y trascolls de pells. Resultat, que quant més íntegra se conserva la vestidura, més autorisada resta la antigüetat y llegimitat dels nayps, argument que contra la intenció d'en Brunet se retorna en abono dels nostres, los quals no originaren convenció alguna ni tenen cap semblança de jegant, havent precehit de mes de mitj sigle a la començada durant lo XVI.

Perdono a mon amich y a sos consultors la omisió de la ressenya indudumentaria continuada en una descripció del nayps d'en Girbal, perquè res podian dir no entenenthi fotil-la, però a mi em convé insistir en ella puix de aquí depen la demostració induptable de la patria y fetxa dels nayps. Remarquí sos xopirons cornuts o de cocurulla cobeijats de vels flotants en las donas, sos cossets de pessa y bridapits, sas gorjas ricas voltadas de jacerans, altres cossos de manegas penjantas, sos cincts de parje premuts, sas faldas amplas y rossegantas, ribatadas de pells, son calsat de topí; tot circunstancias que conservan en l'habillament de las damas castellanas y catalanas de las corts de N'Enrich IV y N'Johan II, segons allí mateix afirmí. Pera las personas entesas no hi hauria necessitat de major esplicació, bastant verificar la exactitud de

mas observacions per deduhirne las consequencias históricas. Jo vull dir més, perque's vegi quant aventurat és contendre sobre cosas que no s'entenen.

En lo volum de mos Estudis especials d'indumentaria recentment publicat, am referencia al xapiró de dona desde lo sigle XIV, expresso que molt divers del del home era un capell o caputxó bastant lleuger, al reblech sobre'l front, puntagut o sens punta, guarnit de moltas sorts; y després una cocurulla cobejada de vels flotants, que corrent lo sigle XV va creixer fins a mitja o una cana, particularment en Borgunya y Fransa, baix noms de *couvre-chef, hennin, atours, chapiron,* etc. En Castella s'estilà més baixet, y en la regió aragonesa contragué especial factura de mitra oberta pel devant y no pels costats, o de gran cuxí a dos o tres puntas. En ordinacions barceloninas del segons terç de sigle trovam xapirons ornats de rivets, perlas y guarniments, am galons d'or o plata per minyones, sotils o sens forrar, y dobles de xamallot, malinas lleonat y forro de naranja. La importació o sanció oficial dels capells alts a França s'atribuheix a Isabel de Baviera que'n portaba un al entrar a París, l'any 1385. De llavors prengueren vol los xapells guarnits, els aborrellats o escofinyons, els encoxinats curvos, els cuxinets fixos al costat o surmontats en pila, a voltas acompanyats de garlandetas, gasas y vels (quals xapells duraren fins als albors del renaixement.)

Si acudim a testimonis iconogràfics, entre molts que'n tinch de recullits, recordo un xapiró casi en forma de mitja lluna, en la cadirada del cor de San Feliu de Girona, sigle XIV, altres mitrats a una o mes puntas, encoxinats com los de nostres sotas de copas y bastos, en unas taulas de la Seu, en lo retaule de Sant Anthoni d'Escolapios y altres del sigle XV; un a tall de cocurulla boixeta, en altre cadirada coral de Leon (Castello) y en grabats de un Voviginé y un Isop catalans de ultims de la propia centuria. Fins ara no'n tenia registrat cap de més significatiu que lo de la sota d'espasas de nostres nayps, qui porta la alta cocurulla am llong vel després de la punta, com portavan totas las francesas de temps de Renat de Provensa y de Lluis XI. Baix est sol concepte tinch particularissim interès en sostenir la data de 1460–70 qu'assigno a dits nayps, perque és un exemplar indiscutible de la referida tocadura a Catalunya.

No menys determinants resultan los cossets am pessas y tirapits, las gorjas nuas voltadas de jacerans de la mateixa sota y sas companyas. Entench per cosset, no una robeta que s'estilaba am tal nom, sino lo cos breu de cintura alta, que sagella la indumentaria fembril de mitjans del XV, juntament am la nuó de gorja que alcançaba a voltas fins a mitjos pits y a mitja esquena; vestint tres de ditas sotas lo sobrecot ubert d'alt per devant, am doblech de un forro vistós, de pell o vellut crehuada la obertura en la boca del ventrell, hont se colocaba per tapar son angle sota la llossada del gipó, la denominada *pessa,* que ho era de drap, cuyro o brocat. Deyem *bridapits* o *tirapits* una mena de tirants que baixavan dels muscles fins a la pitrera suplint la falta de cotilla, no coneguda encara. De la pessa ne fa mèrit en Jaume Roig *(llistada pessa,* Llibre de las donas), y los bridapits se esmentan en ordinacions e inventaris de aquella temporada. Lo jacerant formava un collar ample, no peculiar de senyoras, qui solian preferir altre mena de collarets lleugers ostentant no obstant nostra sota de oros, qual figura en son vestir y pentinat s'asimila a la coneguda moda de temps de la reina Católica, acusant ja la proximitat del re-

naixement, y confirmant la mesclança de luxo que's determinà en igual período.

Las manegas penjantas de la sota de bastos, son altre raresa de que'n conech pochs exemplars en eix temps, si be luego vingueren las amples de l'altra esmentada sota de oros. Observem de passada en esta última, lo calçat de *tapi*, qu'era una sabata am molts suros o solas per creixer l'estatura, a que foren especialment aficionadas las damas espanyolas e italianas també de l'època de la reina Catòlica y de que'n fa llarch comentari am nom de *chopines* lo confessor de la última, fra Normando de Talavera.

Per fi, los cincts de parge premuts o apretats, *parches* o *tejillos* en Castella (que eran un cinturó ampla, estretament ajustat am civella) y las faldas folgadas o rossegants, rivetadas o rodadas de pells, caracterisaven la indumentaria fembril de mitjans del sigle, per què ella ressalta en totas las representacions gràficas, en totas las ordinacions suntuarias, en totas las referencias y ressenyas de autors de aquell temps y de tots los pahissos, no havent cosa que millor determini la data precisa d'aytal moda, artísticament figurada en nostres nayps per lo trassat de sas amplias, trencadas y gòticas ratllas, circunstancia bastant de sí sola a pregonar devant del menys entès en art, la factura del coetani, puix representa be la grandiositat de aquells ròssechs tan comdemnats per lleys y concilis, com obra diabòlica, y escandalosa extralimitació indumentaria; abus que cessà entre nosaltres, al menys baix tal forma, al venir am lo renaixement las faldas de campana, *verdugos y caderas* en lo citat fra Ferran, *ancas* y *albardas*, en bandos del consell de Barcelona desde l'any 1476.

Poc anyadiré del habillament masculí, perquè si be's presenta característic en sos capells de pèl o xapellets desus birrets, en sos gipònets, gabardinas o hucas lleugeras de cavalcar, en sas hosas o botas altas y fluixas voltadas de pell; se confon mes am las èpocas anterior y posterior, efecte del menor cambi que sufrian los arreus de home; y causaria llarga disquisició remarcar totas las particularitats de nostres nayps que corroboran sa propietat y llegitimitat de època.

Me sembla que ja basta, per convencer, si vol, a mon competidor.

Ara deuria ocuparme d'alguna sagetada més, que ve asestada en sa impugnació, de la qual prescindiré per ser de poca monta y per no allargar lo discurs. Regonech bonament haber confos las damas del joch francès am sos valets o sotas, puix realment aquellas equivalen al cavall del nostre; més tal equivocació no afavoreix gens lo intent contrari, puix lo meu se cenyia a demostrar que la sota dama no fou invenció francesa, y en tant no ho fou, com que may l'han tinguda; y ara anyadesc que lo primer y únic exemplar fins avuy conegut de sotas femellas, és la fulla de nayps den Girbal, y aixis am plena seguretat puch concloure que nosaltres a una tinguerem sotas patje y dama, és a dir patje en uns jochs y dama en altres.

Un sol mot meu al calificar de *filosòfic* lo joch de tarotas, ha sobreexit lo biliós humor d'En Brunet.—Filosòfic has dit? Saps lo que és filosofía? Alguns dels nayps podrian passar per alegòrics, però filosòfics, jamay.»—Lo bon senyor, no compren que si son alegòrics, a alguna idea filosòfica res ponen? Contestia per mi l'autorisat Mr. Paul Lacroix (Bibliophile Jacob) que'm ser ví de guia en ma descripció.

Los tarots o *atutti* d'aquest joch ofereixen una representació *filosòfica* de

la vida, baix un concepte cristià, y encara que no plagueren a las Corts, no deixaren de ferir vivament la senzilla y melancòlica imaginació de la gent de aquell temps, tant predisposta a la alegoría mística y relligiosa: se comprengué luego que l'idea moral de l'inventor fou representar lo joch de la vida y de la mort. *L'home* en qualsevulla situació qu's trobia *Rey* o *Papa, sabi* o *foll,* deu fugir del *diable* y acudir a la relligió (l'*hermitá* del joch) practicant virtuts: *forsa, justicia, templansa,* buscant la *fortuna,* puix a una hora o altra vindrà la *mort* que aixis amarra a un *penjat* com a un *triunfador.* Tras la mort ve'l *judici* y la destinació dels justos en lo *cel* y en la *Casa de Deu.* Volen mes filosofia, y nó com la defineix en Brunet sinó com resulta dels diccionaris! Dit autor arriba a suposar, que un joch en apariencia tan frívol, *digne sols dels Cagliostros* y *los Lenormants,* acabà per inspirar aquellas terribles representacions dels cementiris de l'edat mitja, aquella famosa *dança macabra,* en la qual igualment ballan grossos y xichs, vells y jovens, sabis e ignorants.

La ultima xifladura de mon tocayo y amich, recau en ma referencia sobre historia dels nayps. Com aytal referencia ho és al erudit y esmentat escriptor, qui tracta llargament del assumpto en la luxosa obra *Le Moyen Age et la Renaissance,* am gran copia de documentació escrita e ilustrativa; a ell me remeto, deferint al mateix sobre los extrems mes averiguats de la propia historia, desde la invenció y trasmisió dels nayps en diferents pahissos, salvo lo nostre, del què los extrangers en general tenen poca noticia, no tant per culpa sua com per incuria de nosaltres.

Y dissimuli vostè lo retart d'esta rèplica, perquè no tinguí noticia de sa impugnació, fins al veure publicat lo volum que la conté.

Joseph Puiggarí

CUADROS DE COSTUMS

ELS PROHOMS *

I.

Lo dia de cap d'any de 1860, la persona qu'hagués passat allà a las nou del matí pel carré de marc, hauria reparat gran animació, gran nombre de pescadós y marinés que s'enrahonavan, probablement de cosa que'ls interessaba, puix els batúas, cops de puny a l'esquena y altras maneras *amables* de discutí entre ells abundavan molt.

II.

Al arrivà aquí més de quatre diràn: ¿encara una historia de pescadós? ¿Per què no? Els Deus se'n van! deyan els grechs; escarnint llur dictat yo diré: las costums originals desapareixen? Lo pages, per poch que pugui, deixa'l tarros y l'aixada y se'n va a las ciutats preferint sé camàlich o carraté a fé lo que los pares feyan: lo pobre no se n'adona que en contes de guanyà perd. Be és veritat que sent camàlich pot guanyà tres u quatre pessetas diarias;—si troba feyna—més en primé lloch té que pagà llogué de casa; encabat, com els vicis se

* Aquèst bosquejig de costums populars va ser publicat en un diari de Tarragona fa més de vint anys. Lo reprodùhim perquè apart del seu valor literari, és un precedent desde el punt de vista d' una de las nostras reformas lingüisticas. És a saber: de la introducció de la forma *amb* en la llengua literaria. Al republicarlo hi hem aplicat el nostre sistema d' accents. NOTA DE LA R.

prenen tan àbiat, comensa per anà un dia al cafè amb un home de la seua terra y al cap d'un quant de temps ya hi va tot sol: las camisas de tela crua, que portava a la muntanya, ya no són bonas; ne volen d'endiana que duran quatre dias y que's tenen de rentá continuament; sobre tot, se troba en mitj d' una ciutat ahont ningú fa cas d'ell mentres que al seu poble, no's feya un sarau a l'era sense qu'ell ne fos, ni cap professó haguera eixit de l'Iglesia sense que ell hagués tirat uns quans tirus o petarts y fins de vegadas portava la bandera o un brancall del tabernacle; tenint encara la ventatja de que un dia u altre podia sé regidó: de mes verdas ne maduran.

Els menestrals portan botas de charol, rellotje y tots els diumenges se fan rissá a can Pacu. No creyeu que'ls critiqui. Ningú respecta mes que yo la llibertat individual y tothom és lliure de ferse rissá. Lo que'm sap greu és que deixan llurs costums honrosas de fills del poble per pèndren d'altres que no significan res.

¿Què haureu avansat picapedrés, botés y ebanistas, quant lo diumenje us haureu posat botinas que us fan vení ulls de poll, quant l'estanquera us haurà venut mitxa dotzena de purus de tres cuartos? Res de bo. La gent que no us coneixen no faràn cas de vosaltros. Los coneguts diràn:—no sé com se ho fa..... sa mare renta bugadas; sa germana treballa per las casas y ell sembla'l chic de *Canals*. Yo vull admetre que ni la vostra mare renti bugadas, ni la vostra germana treballa per las casas; de lo que estich cert és de que no hi hà cap de vosaltres que tingui duas onsas arreplegadas.

—¿Y com las arreplegarem?

—Economisant. Tan dignament podeu presentarvos amb sabatas com amb botinas de quatre durus, amb gorra com amb bolet de Foncuberta; y sinó us agraviessiu, us diria que la gent sensata farian encara més cas de vosaltres. Un menestral vestit de senyó és casi sempre ridícul. L'home més elegant, més guapu y més ben fet del mon, no seria verdaderament elegant si'l diumenje portés guans y'l dillums tingués de fé una caixa de morts o un embá de cantell.

Creyeume. Los dinés que us gasteu en roba, astalvieulos. Si en conte de gastà quatre durus cada més entre sabaté, barbé y cafè, ne gasteu no més dos, y tres pessetas en llibres o en instrucció, al cap de deu anys tindreu no més d'aqueix costat 168 duros arreplegats y un caudal de coneixements que us faràn adelantà en lo vostre ofici, u que al menus us procuraràn l'alternà amb gent instruida. Qui creyeu que serà més ascultat, ¿un menestral vestit de negre de cap a peus, amb penjans de rellotje, camisa prisada y que n'és un tros de ruc, o un altre vestit modestament, net y curios y que se sap esplicà? La gent superior no fan cas del vestit: de la gent tonta no'n feu cas vosaltros.

Deya, dons, que tothom s'escarmena per fé veure mes del que és y fins pescadós dels que'm proposo contà particularment las custums, perden de dia en dia llur originalitat primitiva.

¿Quant més pintoresch y lleugeras no són las espardenyas, calsutets blancs l'estiu, blaus l'hivern, faixa vermella, samarreta blava, camisa de vions, mucadó de seda negra al coll y la gorra vermella, o negra pels homens d'edat?

Es bo que sàpigan, si algú d'ells me lleigeix, que yo, vell pescador, els trovo horriblement lletjos.

Acabó aqueixa digressió, que sols prova verdadé interès per classe social

que necesita més llibres que botinas; més que cafès y cantadoras, consells d'amichs.

Deya dons qu'el carré de marc estaba ple de gent.

Entrem a la taberna del Meru y molt serà que no trobem algun conegut que'ns digui lo que fan tanta gent reunida.

III

La taberna del Meru, més moderna que la de la Llucia, se trova unas quantas portas més avall de la Comfraría. Representa'l Buflet de l'estació ferro-carrilera al costat de l'antich hostal—comparantla amb la Llucia.—Se componia d'una gran sala a peu pla tota redultada de bancs y davant dels bancs hi hà taulas. Al fondu de la taberna lo sostre és mes baix a causa d'un entresolet que deu pendre deu u dotse pams cúbichs d'aire a la botiga. Es munta a l'entresuelu per unas escalas qu'es troban a l'entrant a la dreta: Sota l'entresuelu hi hà el taulell y derrera, arrimadas a la pared, unas cuantas senallas de figas secas—sobre tot l'hivern—y uns quans barrils de vi u granacha.

Lo Meru, qu'es diu Baldomero, és un troç de pa. Crech qu'és ganxet, no hi fa res..... li perdonem!

Ni gran ni petit més aviat gros que magre, poch enraonadó y la nata per fé una sopa amb rap, un alioli, o un rumescu. La seva dona diu sempre amen, al menus devant dels parroquians; derrera, ya és ella mateixa. Sa jermana..... m'aturo, perquè el veure qu'els conech tant, us pensareu que soch de la policía.

IV

—Y això Meru qu'és tanta gent?

—Home són los pescadós.

—Massa qu'els veig ¿què fan aquí? y avuy qu'és dia de festa.

—Han de votà als prohoms.

—Teniu rahó, no m'enrecordaba qu'els pescadós y navegants han format ya fa molts anys una *Cofradia* per ajudarse mutuament y que l'institut de la Confraria és exesivament democràtic y que.....

—Demo..... què? em va interrompre el Meru.....

—Res, res..... parlava sol.

—Val més sol que mal acompanyat. Si voleu beure un got de vi blanc,—ya ho sabeu lo dia de cap d'any faig lo grande.

—D'aqui una mica. Veig passà molts marinés y m'en vaig a la confraria a veure de que's tracta.

—Com vulgueu Tremendu ya ho sabeu qualsevol cosa.....

—Gracias home.

V

—La casa ahont se reuneixen los marinés per tot lo qu'els interessa, és propietat de la societat o confraría. «D'aquí el nom que li donan.»

Per un mariné, anà a la cunfraría vol dí anà a la casa que perteneix a tots, a la casa ahont tenen lloch las eleccions de prohoms, ahont aqueixos resideixen uficialment mentres els dura'l mandu, ahont hi hà els llibres, lo Setari, la caixa, ahont se trovan llivans y rems, buixells y escalams, àncuras y calabrots, quitrà, claus, etc. ahont se trovan per fi uns quans vells que fan estopa y un llivan ences a la porta per encendre pipoto y cigarros.

—¡Ah! No m'en recordaba del milló. També es tracta a la confraria lo preu del travall; *La part;* que com lo nom ho diu, és una porció del total que la confraría guanya, y que reparteix cada dia, tant aviat com se pon lo sol.

A-las-horas no's tractava de part, ni de quitrà, la questió era mes interessant. Se tractaba de nombrà Prohoms, caixé, y escrivà; y com per tot arreu ahont hi ha sufragi, la llibertat d'opinió sent respectada; cada un la manifestava a sa moda: allí ho feyan a crits.

Los marinés, que per dà bon dia y bonhora, fan un terretrèmul, quan se tracta de fé prohoms, figureuvos si cridavan: una saragata de mil dimonis. Malgrat lo soroll ells s'entenen fent com los ferrés o teixidós. Si entreu a llur casa mentres travallan, us xordan las urellas: pim pam! que-chi-que-chac, que-chi-que-chac, que-chi-que-chac. Los marinés y baix lo nom de marinés vull dí navegans y pescadós—en compte de martell tenen lo puny, en compte de llançadora la llengua y casi casi fan massa soroll.

VI

Yo, deia una especie de gegant, menejantse més qu'un esquirol, yo votaré per l'Esteba—(no vull posà noms propis per no enfadà a ningú.)—

—Tan me fà si votas pel Esteba com pel gran Turc. Yo'l que't dich que'l Esteba no surtirà prohom.

—Que nó?

—Ya ho veuràs. Al menus primé. Segon u escrivá, potsé sí, potsé nó.....

—Primé, primé.

—Nada *hombra!*—feu una cosa..... Si l'Esteba surt te pago una manjada a ca la Rita y sino tu me la pagas a mi.

Està fet.

—Dons muxoni. No'n parlem més.

VII

Los dos interlocutós se separaren, anantsen cada un pel seu costat a fer la *propaganda.*

Lo qui's jugaba un dinà a ca la Rita en favor de l'Esteba s'apropà d'un grupu de pescadós.

—Que no ho sabeu lo que diu Toni?

—Què? van respondre tots.....

—Que l'Esteba no surtirà primé prohom.

—Donchs qui?

—No m'ho ha dit; però encara que yo li hai fet veure que n'estava segú, tinch pó.

—Vols dí Chatu?

—Que si vull dí? Que no ho sabeu que Toni és un llepa culs que sempre va derrera de l'agusil de marina..... y fins l'altre dia va portà un parell de llangostas a Munrostru. Amb això quand ell ho diu és que deu havè olorat alguna cosa.

—Què vols dí amb aqueix olorament? cridà'l Gravat de la Carme qu'acavava d'arrivà.

—Vull dí que estich cert qu'el comandant ens vol esgarrà el marru, com l'any passat.

—Deu me valgui! sembla qu'ens hagi de menjà el comandant. No hem quedat que votariam l'Esteba per primé prohom?

—Sí.

—Doncs que tot Deu lo voti y el comandant qu'es cuidi de casa seua.

Lo llenguatje independent del Grabat, va donar mes coratje als que l'escoltavan.

—La rahó al Grabat, digueren tots. Votem l'Esteba y el comandant si té mals de cap que s'els passi.

—Com ho dieu valtrus..... l'Esteba! l'Esteba! Us penseu que no hi hà més que votà l'Esteba, va di Toni barreijantse a la conversa.

—Tu no't fiquis en lo que no't demanan li va dí el Grabat.

—Yo'm fico amb lo qu'em dona la gana.

—Lo qu'ets tu, un cara-girat. Fa uns quants dias deyas, votem l'Esteba! Amb ell estem segús que tot anirà be, que las *parts* seràn mes grossas, perquè els comerciants l'estiman y tots donaràn més aviat feyna a la Confraría, si ell és prohom, qu'als camalichs. Y encabat l'Esteba no és un xort com més de quatre y avuy ya t'hai sentit a dí allà fora a la porta y ara aquí, que l'Esteba no surtirà y que milló seria de votà Pau de la Teta: vols qu'et digui qu'és això?

—Digas home, digas.....

—Y be tot això és qu'el comandant sap que si l'Esteba és prohom no podrà barraijà la pota en res de la confraria y més s'estima qu'ho sigui Pau de la Teta perquè.....

—Perquè, què?

—Yo m'entench y ballo sol.

—Y nantrus també t'entenem, respongueren tots.

—Lo que sou: unas malas llenguas, diriau mal del Pare-Etern, deia Toni.

—Mal? salta el Gravat. Yo no dich mal de ningú, yo no mes dich que l'any que Pau de la Teta va sé primé prohom hi va be molta feyna a la fusta y als *papors* y may vam tení duas pessetas de part.

—Y ell va al cafè nou quatre vegadas al dia, afeigia el Chatu.....

—Y la seua dona porta pullera y bufats.

—Y la seua chica porta sumbrarilla.

—Y és carn y ungla amb l'agusil.....

—Y..... y..... y no'l volem per prohom.

—Vesho a dir a Munrostru de part meua, deia el Grabat, fent foch pels caixals.

—Qu'et pensas que soch criat teu?

—Nó, però massa qu'hi vist que sempre li vas a fé chiu chiu a l'urella.

—Es a dí: que soch un espía?

—Si ets comfrare pren candela.

—Pere xarraire.

—Yo xarraire..... si ho tornas a dí et chafu els morrus.....

—Déixal Grabat, déixal que vòti per qui li doni la gana.

VII

Al cap d'uns quants dias enrahonant devant de cal Jaume l'esparté vaig preguntà, ¿qui ha surtit prohom en *resumidas cuentas?*

—Tot lo món volia per primé a l'Esteba.

—Y no ho és?

—No.....

—Donchs qui.

—Qui ho hà de sé? Pau de la Teta.

—Ben fet està, perquè no esteu tan units com deuriau.

—Bah! digué un irònic al menus lo comandant menjarà força llus.....

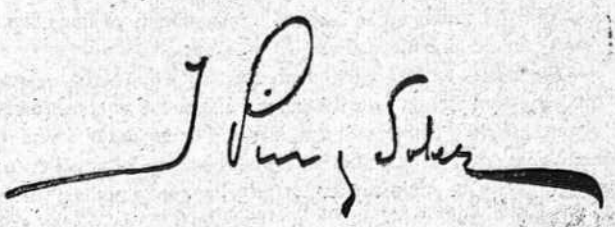

ESTUDIS D'ETNOGENIA CATALANA

Les lettres qui composent un mot en sont les éléments constitutifs; elles ne peuvent pas se perdre, elles ne peuvent que se transformer, ou si elles se perdent, l'étymologie doit rendre compte de ce déchet.

—Parmi les lettres, les consonnes sont plus persistantes que les voyelles; et, parmi les voyelles, les longues plus que les brèves.

—A la forme du mot on rattachera étroitement les regles de permutacion des lettres. Toute forme d'un mot ne depend pas des règles de permutation; mais toute permutation influe sur la forme.

(E. Littré. *Dictionnaire de la Langue française.* Préface, xxx).

I

CATALÁ, LACETANI, GALATA, Κελτοι, GAULOIS, GAEL, GÆTULI, CALEDON, GWYDDYLS

SAN Isidor (Hist. Gothor) y Jordanus o Jornandez parlan dels camps *catallaunios* o *catalaunicos* hont va morir batentse amb els Huns el rey goth Teodored.

Martin (Histoire de France) diu «l'any 451 es donà la gran batalla contra els *Huns* en els «Champs *Catalauniques* ou *Mauriciens,* non loin du territoire de Metz (Campania ou Châlon pagu).»

Tenim doncs que l'any 451 existia ja la paraula *catalaun* d'hont s'havia format la paraula *catalaunicos.*

Remontantnos a un temps més lluny de l'historia d'Europa ens trovem en l'*Itinerarium Antonini Augusti* citat, els *Duro catelaunos* poble de la Galia Belgica que pels datos donats en dit Itinerari venia a ocupar un territori enclavat dintre dels que després foren els famosos *Camps Catalaunics.* Are be una de las primeras formas am què s'ens presenta la paraula *Catalunya* és *Catalaunia* (que després ha donat *Catalonia* y finalment *Catalunia, Catalunya* y *Catalogne),* y treta la llatina terminació geogràfica *ia* tenim la radical *catalaun* comú a las paraulas *Catalunya* (actual) *Catalaunicos* (del V sigle d. C.) y

catelaunos (II sigle d. C). Crech que no hi hà el mes petit dupte sobre l'identitat de radical en dits tres noms; identitat qu'estableix entre las cosas representadas per questos mots, una relació l'importancia de la qual, no s'ha posat encare en clar. Deixant de moment aquesta qüestió passem a un altre punt important.

Entre els pobles citats en las obras dels historiadors y geografos llatins y grechs com habitant la regió d'Hispania qu'avuy anomenem *Catalunya* ocupa un lloch preeminent el poble *Lacetà*. Y per confirmar aquesta asserció consigno els següents textos:

§ XXIII. Ple de goig per questa visió, (Anibal) va passar l'Ebre per tres punts diferents, havent tingut compte d'enviar per endevant gent encarregada de guannyar am presents l'ànimo dels Galli, las terras dels quals havia de atravessar, y de reconeixe despres el pas dels Alpes. Després va sometre els Ilergetes, els Bargusios els Ausetans y la *Lacetania*, situada al peu dels Pireneus y va posar tot el pais sota la guarda d'Hannon a fi de tenir en el seu poder las gorjas qu'uneixen las Hispanias am las Galias.

§ LX. Mentres que questos successos passavan a Italia, Cn. Cornelius Scipio enviat a Hispania amb una flota y un exèrcit, va partir de las bocas del Rhône, doblà els monts Pireneus y vingué a abordar a Emporias. Després haventhi desembarcat las sevas tropas y començant pels *Lacetans*, va sometre an els Romans tota la costa fins a l'Ebre, ja sia formant alianças ja sia renovantlas.

§ LXI. Mentres sitiava (Scipio) llur ciutat, (la dels Ausetans) els *Lacetans* havent vulgut socorre llurs vehins durant la nit, caigueren, en el moment d'intentar l'entrada en la plaça, en una embuscada preparada per ell (1).

Aquestos *Lacetans* corresponen segons Pere Marca (2) an els Λακετανοι de Ptolomeu an els quals asigna aquêt geograf las ciutats següents: Lissa, Udura, Ascerris, Setelsis, Telobis, Ceressus, Bacassus, Jespus o Jepus, Anabis, Ciuna; y an aquestos noms antichs hi fa correspondre en Marca els noms moderns de Prats de Llusanes, Cardona, Segarra, Solsona, Martorell, Santa Coloma de Queralt, Bages, Igualada, Tarrega, Guissona.

Are be segons se despren de la substitució en el mapa de Catalunya dels noms antichs de ciutats *lacetanas* an els noms moderns de ditas ciutats tenim qu'els lacetans ocupavan segons Ptolomeu una importantissima part central de l'actual Catalunya dintre la qual s'hi trova el Montserrat.

Y quina relació pot haverhi entre els *lacetans* y el nom dels actuals catalans? Procedim a l'anàlisis fonètic comparatiu de las radicals *la-ce-tan* y *ca-ta-lan*.

La radical llatina *lacetan* (3) equival a la radical grega λακεταν (4) (laketan)

(1) Titus Livius. Historia Romana. Llibre XXI. L' Arquebisbe Marca fa aquestas meteixas citas de Titus Livius que li suggereixen la següent consideració:

« Per lo tant sota el nom de Lacetania hi compren Livi tota aquella contrada que s' exten desde els Ausetans, habitants de l'Ebre fins a las gorjas de la Galia Narbonesa y de las Hispanias».

(2) Pere Marca. Marca Hispanica, pag. 195.

(3) La c llatina tenia un sò paladial o gutural, no may un sò dental.

(4) Λακετανῶν ἔθνος κατεστρέψατο=Lacetanos gentem subegit (Cato). Plutarcus. Vida deAtó § XI.

y aquesta forma antiga *laketan* conté exactament els meteixos elements fònics que la forma moderna *catalan* no habenthi més diferencia entre amduas que la disposició de las consonants sent la meva conclusió qu'els *lacetans* (5) o λακετανοι, de qui parlan els antichs com habitant aquesta regió eran ni més ni menos els ascendents com a fondo de raça dels catalans qu'are l'habitan: això és lo qu'ens dona l'anàlisis fonètic dels noms d'úns y altres.

Y aqueixos *Lacetans* qui eran? ¿Quina afinitat de raça hi havia entre ells y els pobles qu'havitavan la regió hispana que corresponia a l'actual Catalunya? Y en cas de ser de la meteixa raça perquè no portavan tots ells un nom comú? ¿Perquè els pobles qu'els rodejavan es deyan els uns Laietans, (6) (els qu'ocupavan la costa desde Tossa a Tarragona inclusiu) Indigetas, Ausetans y Bergistans (els del nort) y Ilergetes y Cossetans (els de l'occident y del mitj dia)? Vetaquí una serie de qüestions qu'enclouen un problema ètnic qu'està encare per resoldre.

∴

Gael, Gaulois, Galata, Català, (Lacetan), Gætuli, (7) Catelaun, Caledon (8) tenen un fort parentiu tant fort qu'en el meu entendre són una meteixa paraula primitiva que potser era Gauletan nom que suposo portavan els Celtas avans de separarse.

Intentaré posar de manifest en quand hi cap dada l'immensíssima dificultat d'un prova plena, com y de quina manera es fa versemblable la meva afirmació:

(5) La diferencia de la vocal de la segona síllaba, qu'en un mot és *e* y en l'altro és *a*, no té cap importancia dada la lley fònica del català que dona el meteix valor fònic a l'un y a l'altre signes ortográfics, quand se trovan fora de la síllaba predominant, y en el present cas la síllaba predominant o tònica qu'és la tercera, està fora de qüestió.

(6) Laætans o Læatans.

(7) Gœtulia—País dels *Gœtuli*. (Γαιτοῦλοι). Antich districte de l'Africa septentrional. Vivien de San Martin (Le Nord de l'Afrique, 1863) fa citas dels sigles XIV y XVII com mencionant una contrada montanyosa nomenada *Goçulé, Gutçula*, o *Guéçula* al Sud del Marroc. Està ademés disposat a identificar els *Gœtulians* amb els Godâla que segons Ibn Said ocupavan la porció marítima del gran desert y són citats per altres geografs Arabs com *Djoddala;* y és posible també, pensa ell, qu'el seu nom sobrevisqui en el de Ghedala entre el Cap Blanc y el Baix Senegal per un cantó y el de Beni Guechtula en la provincia algerina de Bougie per l'altro.

(8) La paraula *Caledonia* es trova per primera vegada en el quart llibre de l'Historia Natural de Plini (sobre l'any 77 D. J). hont, en la molt magre noticia sobre la Britania, la selva Caledoniana (Caledoniis sylva) és donada com el límit septentrional de la part romana de la isla. Apareix de nou en l'Agrícola de Tàcit (96 D. J.) referintse inquestionablement a la Britania septentrional. Per Ptolomeu Caledonia ve a ser un terme sinònim de Britania septentrional. Representa al pais com habitat per 16 tribus qu'anomena, detallant las regions que ocupan respectivament. Després de lo de Ptolomeu no trovem res fins al sigle XVI.

En temps d'Agrícola (83 y 84 D. J). es va fer una campanya profitosa contra els Caledons. L'any 129 (D. J.) els Romans van tenir qu'abandonar el pais conquistat. Isaac Taylor (Words and Places p. 44) pensa que questa paraula pot contenir l'arrel *gael*, y si és aixi els Caledonians foran els Gaels de las dunas o puigs (duns or hills) Enciclopœdia Britanica vol. 4. p. 662.

Gael (9) és una contracció de *Gadhel* propia de las llenguas kimro-gaèlicas diu en Thierry (10) y afegeix «l'ortografia de l'edat mitjana ens dona las següents formas *Gadelius, Gadhelus, Gœdelus, Gœthulus, Gaythelus,* hont la dental se fa sentir. La confessió de Sant Patrici porta *Gallicis* per *Gadhelicis.*»

Comparem aquestas distintas formas més o menos complertas d'un meteix nom, femne per aixis dirho la disecció y tindrem qu'eliminant las terminacions llatinas *us* y *ius* ens trovarem amb una forma tipo *Gadel* o *Gatel.* Dissequem més encare despullem aquesta forma de las vocals que venen a ser la musculatura de la paraula, deixem unicament l'ossada, las consonants y tenim *G–t–l* o *G–d–l* y aquest esqueleto d'una paraula ¿no és el meteix esqueleto de la paraula Ca-ta-là: C-t-l? ¿no coincideix am l'esqueleto de la paraula Ga–la–ta?: G–l–t haventhi sols una metàtesis de *l* y *t* que diferencia aquest ultim mot del mot pres com terme de comparació, y una diferencia de grau en las guturals dels noms G–t–l (Gatel) y C–t–l (Català)?

En quand al mot *Gaulois* ofereix ya més dificultats per establir la seva identitat amb els mots *Gadel, Galata, Català* perquè en quêt nom no s'hi trova rastre de la dental en la seva actual forma y no tinch a la meva disposició una forma antiga de dita paraula hont hi aparegui la dental (11). No òbstant pel mètodo comparatiu potser hi hauria medi de fer versemblant la hipòtesis de què aquesta dental ha existit.

La desinencia llatina *etum* y la seva corrupciò *idum* qu'es trovan en las formas llatinas dels noms geogràfics francesos *Alnetum, Castanetum, Coryletum, Salicetum, Salcidum,* corresponen a las desinencias francesas *ois* y *oy* qu'apareixen ane las formas corresponents francesas *Aulnoy* (Seine-et-Marne), Aisne, Nord) y am la prostèsis de l'article: *Launois, Launoy; Chatenoy* (Saône-et-Loire, Loiret); *Coudroy* (France centrale), *Cauroy* (Ardennes, Marne, Somme); *Saussoy* (Seine-et-Marne), Saulçois (Jura), Saulchois (Somme, Nord). En questos termens geogrà-

(9) Dissertation on the Welsh Language by the Rev. John Walters. Denbigh. 1828. ETIMOLOGIA DE WELSH. Després d'haver desfet altres etimologias, diu, advertint avans que Verstegan y Rapin havian ja exposat en substancia lo meteix: *Walia* es derivat de Gallia, y els Wales inglesos dels Galles o Gauls francesos (un poble o nació dels antichs Celtœ anomenat pels Romans Galli); qu'els Saxons van donar an els Britons el nom de *Wallish* o *Wallis* (per contracció *Walsh* o *Welsh i. e. Gauls,* considerantlos com d'extracció Gala; que *Wallish* és el modo Saxó o Germànich d'escriure y pronunciar *Gaulish* o *Gallish* (en frances Gaulois) cambiant la *G* v *Gu* del frances (y Llatí) en *W,* lo qual sucsoheix ordinariament, com se pot observar en *War* (antigament Ware) pel frances *Guerre, Ward* per *Garde, Wardain* (are Warden) per *Gardien,* etc. y és també ben sabut qu'els autors francesos expressan el nostre *Wales* per *Gaules* y Cornwall (Cornwales) per Cornugaules. Per xò, penso, qu'es pot perfectament inferir, que *Wallish* y *Gallish,* altrament Gaules y Walles, tenen una meteixa y única significació: y qu'els antichs habitants de questa isla eran originariament el meteix poble qu'els de l'antiga *Gaul* (are França), lo qual sembla prou confirmat per Cèsar en els seus Comentaris, hont s'ens diu qu'els Britons y el Gals no diferian gaire en llurs maneras y costums; però mes expressament per Tàcit en sa *Vida d'Agricola,* qu'ens diu que las dugas nacions no diferian gaire en llur llenguatge. La diferencia consistia sols en dialectal, suposo; y encare era probablement no més grossa de la que hi hà avuy en dia entre els dialectes de North Wales y South Wales.

(10) Histoire de Gaulois, pag. 100.

(11) Sembla que la paraula *Gaulois* és un *mot savant.* No sé en quina època va començar a usarse aquêt mot; pero resulta tant ben fet que fent la suposició de què hagi existit viu aquêt mot en época remota, es presta dita forma subjectantla a la *filière* fonètica, a la seva identificació am las paraulas comparadas: *Català, Gael,* etc.

fics és manifesta la desaparició de la dental. Però no és això tot. La supressió o síncope de las dentals *t* y *d* és un accident qu'apareix molt freqüent comparant formas francesas am llurs corresponents llatinas. La forma *Latona* dona *Losne* (Sant Jean de Losne, Côte d'Or) hont l'adició del *s* és el signe ortogràfic de la contracció de dugas vocals: *La-one.*

¿Y la forma *Catalaunis* qu'ha donat Châlons antigament escrit Cha-alons? (12).

És doncs llegítim si las lleys fònicas tenen algun valor l'afirmació de què ha existit la forma Gauletum o Gaulidum en qual cas tindriam identificat l'origen comú de las paraulas Gaulois, Galata, Gael y Català (pl. Catalans). Suposem are per un moment que questas paraulas són totas quatre transformacions de la paraula artificial Gauletan y descomponent aquesta paraula Gau-le-tan veyam si podem trovar en el fondo comú d'arrels indo-europeas, elements per presumir qu'és lo que podia voler dir aquêt nom de poble.

—El sanscrit *gô* m., f., en el nomin. *gâus,* designa el toro y la vaca *Gavarâga,* al costat de gôrâga, rey de las vacas o toro.

—Totas las llenguas arianas han conservat aquêt nom de l'animal, directament o indirecta. La branca iraniana de primer, ens ofereix el zend *gaô* m. y. f., el persa *gô, gaw, gâvî* (m., f.), l'afghan *guai* (m) etc.

—Las llenguas germânicas no tenen més qu'el femení, ant. alem. *chuo,* ang.-sax. *cû,* scand. *kû,* ingl. *cow* etc., am cambi regular de la gutural.

—Els idiomas eslaus. El lèttic *gôws* zaca, y las altras llenguas en alguns derivats.

—Las llenguas clàssicas y cèlticas han remplaçat la *g* per la *b,* substitució qu'es presenta més d'una vegada. El grec Βοῦς, el llatí *bos, bovis.* L'irland *bó,* y el cymr. *bu,* armor. *bû,* corn. *buch* (al plur. bev), no designan sinó la vaca. En *gaulois,* el bæuf ha degut anomenarse *bous* o *bovos,* m., *bova,* f., a judicar per alguns noms d'homens.

També cito el grech γάλαξ, γαλακτος, hont En Bopp hi ha reconegut el nom de la vaca γά, contret de *gava,* en composició amb el de llet *lac, lactis;* interpretació que confirma plenament l'irl. *bleacht,* llet, contret de *bó-leacht,* aixis com el cymr. *blith* de *bu-llaeth.* Si el llatí *ceva,* que Columella aplica a una petita raça de vacas, no és pas mot estranger, oferiria el cambi de *g* en *c* qu'és de regla en germànic, y qu'un hom remarca també en l'albanès *kâ,* bou, l'armeni *kov,* vaca, y el siahpôsh *ko* (13).

—El sanscrit *gôtra,* de *gô* (vaca) y de *trâ,* servare, primitivament en el neutre, clos per las vacas, estable, y en el femení *gôtrâ,* remat de vacas, ha pres en la continuació del temps accepcions molt diversas; a saber, en el neutre, la de familia, raça, tribu, classe, multitut, despres bosc, camps; propietat, riquesa y d'altres encare; en el masculí, montanya, com pasturatge, y en el femení, terra en el meteix sentit.

—*Gôtra* significa també nom de familia, *gotraka,* la descendencia, la genealogía.

—El nom del *Gôdâ, Gôlâ* o *Gôdâvarî* riu en el Dekhan (India) significa *el que dona vacas:* paraula formada de *gô* (vaca) y de *dâ, lâ* donar. Cf. el zend *gaodayadayu,* adj.,=el que cria vacas (Justi) (14).

—L'irland. *tán, táin* com el cymr. *praidd* reuneix las significacions de bestiar y de butí.

(12) J. Quicherat. De la Formation Française des anciens noms de lieu. Paris 1867 pàginas 20 y 43.

(13) Adolphe Pictet. Les Origines Indo-Européennes ou les Aryas primitifs. Essai de Paléontologie linguistique. Paris 1877. Volum I pags. 409 y següents.

(14) Ibid. Volum II pags. 53 y e.

—El sinònim de γαίω, γηθέω, sembla compost am Θέω, el sansc. *dhâ*, tenere, possidere, precedit de γη=*gava*, *gô*=vaca, com γα, en γαλαξ, y significa propiament possehir vacas. Y això ens conduheix a l'esplicació més plausible del llatí *gaudes*, *gaudium*, etc., compost així meteix de l'antich nom de la vaca am *dhâ* o *dhi* (dhigati), possidere. (15).

Scr. *asta*, *astaka*, demeure, estada, casa; zend *asta*, id. (Justi); potser de as, esse (16).

Scr. sthâna, casa, demeure, vila, lloch, estació; arrel *sthâ*, stare.

Zend *çtâna*, lloch; persa *âstân*, *ûstân*, palau, *shatan*, ciutat. Ant. esl. *stanû*, hospitium, *stanüe*, statio; rus *stânû*, habitació, hostal, *stanitsa*, vilatge; pol. *stancya*, vivenda; illyr. *stan*, casa.

Ant. alem, *stat*, locus; alem. mod. *stadt*, vila (17).

Pels efectes de questa inventigació l'impressió qu'em produheix el contingut de las anteriors notas filològicas és: primer que la paraula *gô*, *gau* vol dir *vaca;* segon que l'arrel *lâ* significa donar, produhir, criar; y tercer que l'arrel *stan*, *tan* enclou l'idea de poble (18).

La conclussió hipotètica de tot lo dessus exposat és qu'els pobles Gaulois, Gael, Galata, Celta, Català (Lacetan), Getuli, Gwyddyls (Irlandèsos) són diferentas brancas d'una meteixa soca; qu'un temps llunyadissim en l'historia de l'humanitat varen estar junts fent part d'un meteix poble al qual podriam donar el nom de poble *Gauletan*, mentres no s'en trovi un altra que millor li escaigui, poble qu'a la vegada havia fet part de l'arbre ètnic anomenat Europeu ensems amb el grop ètnic compost dels Tracis, Illirians y Ligurs, amb el dels Hellens-Italiotas y amb el dels Slavo-Germans (19). Y que questa paraula artificial Gauletan que ve a ser una fórmula general per representar las paraulas Gaulois, Gael, Galata, Celta, Català, (Lacetan), Gœtuli, Gwyddyls, significa: el poble dels pastors de vacas, literalment: vaca-criar-poble.

(15) Ibid. Volum II pags. 69 y 71.

(16) Ibid. Volum II pag. 314.

(17) Ibid. Volum II pag. 312.

(18) *Town*, n. (A. S. *tûn*, tancat, jardí, casa, vilatje; *town*, *tynan* encloure, tancar, Y cel., et L. Ger. *tûn*, Holand, *tuin*, V. A. Ger. *ʒûn*, N. A. Ger. *ʒaun*).

Dun o *Don* (Celt.) un puig, o un fort sobre un puig; castell.

Ley o *Ly* (A. S). Field, meadow, pasture, common, lea.

Ousley: camp de l'Ouse—Beverly (field of the beaver).

Webster Complete Dictionary, 1882.

(19) D'Arbois de Jubainville. Les premiers Habitants de l'Europe. Paris 1889. Tome premier. Pag. 221 y 22. Vers l'an deux mille avant notre ère ou environ, le peuple européen se divisa en trois groupes. Un de ces groupes se composait des populations qui furent dans l'antiquité connues sous les noms de Thraces, d'Illyrieus, et de Ligures. Ce fut ce groupe qui le premier, s'avançant vers le sud, pénétra victorieux dans la péninsule des Balkans, en Italie, dans la région plus tard appelée Gaule, dans la péninsule hispanique.

Un autre groupe fut constitué: 1.° par les ancêtres des Grecs ou Hellènes; 2.° par les ancêtres des peuples qu'on est convenu d'appeler Italiotes et qui se divisèrent plus tard en Ombriens, Osques et Latins; 3.° par les aucêtres des Celtes. Ce groupe paraît être resté tout entier dans la vallée du haut et du moyen Danube jusqu'au XV ou au XIV siècle (?) où les Grecs envahirent la peninsule des Balkans et où les Italiotes vinren s'établir dans la région à laquelle ils durent leur nom. Les Celtes continuérent d'habiter la partie occidentale de la vallée du Danube. Leurs conquêtes dans l'ouest de l'Europe paraissent n'avoir pas commencé long temps avant le sixième siècle. Leurs conquêtes orientales sont beaucoup posterieures.

Les Slavo-Germains, leurs voisins du nord-est, n'ont eu d'histoire que bien plus tardivement. Ils forment le troisième groupe des Européens.

En els succesius estudis em proposo presentar la qüestió desde altres punts de vista qu'en el meu modo de veure donan força ane questa hipòtesis.

J. CASAS-CARBÓ.

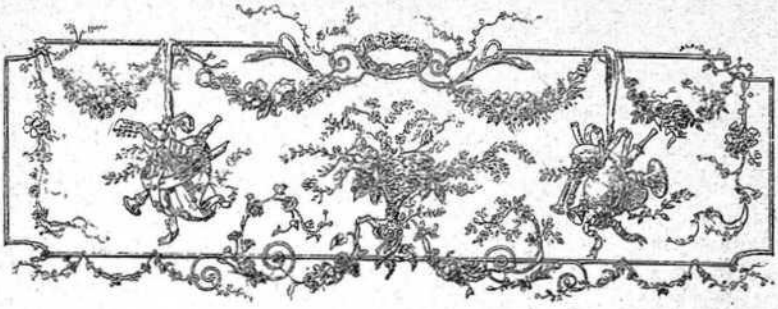

FONTOVA

Era un artista inconscient.

Per çò era admirable.

Lo mèrit de molts consisteix en haver de vence dificultats.

Lo mèrit de Fontova consistia en no haverne de vence cap.

Los seus ulls, grossos negres y brillants eran l'eyna del seu art.

En la seva fisonomia tancaba lo secret de sos èxits.

Era una cara de la cual ell ne feya lo que millor li semblava.

La figura també reunia las mateixas condicions.

Aixis com un milionari te tans diners com vol pera fer tot lo que vulga, en Fontova tenia tans dons artistics com volia, pera fer tot lo que volgues.

Era un actor espontani.

Son Art brotava com las herbas del camp y las flors del bosc.

¿Qui l' havia plantat y quina era sa procedencia?

Ell s'ho sabia.

Era dependent d'una oficina, quant de sopte, li acudí ferse actor.

Reminiscencias de quant haviam sigut nins.

En lo carrer de San Domingo del Call, no 'm recorda el número, quint pis, única porta, hi havia un teatret muntat en una sala. Lo Teatro de l' amistat.

L' alcoba era l' escenari. Ne deyan el Teatro del Senyor Mora.

En aquell temple de l'Art fou ahont en Fontova y jo varem lluhir nostras heterogenias qualitats.

Alli és ahont se va començar a comprobar qu'ell seria un actor y que jo no ho seria.

Alli varem fernos amichs.

En aquell altissim teatre, recòrdis qu'era un quint pis, ja es deixà entreveu-

re qu'el nin Fontova, quant seria un home, ocuparia un altisim lloch en l'escena.

Quant jo pujaba aquella escala no feya més que cansarmhi sense solta.

Quant la pujaba ell, me sembla ara que jo el veya escalant lo temple de sa gloria.

De sopte vam separarnos.

No puch dir, perquè no recordo la causa de nostra separació. perquè varem separarnos.

Passaren anys.

Jo vaig escriure un drama castellà, titolat, « Fivaller » mon primer drama, y

una parodia de «La campana de la Almudaina» titolat « L' Esquella de la Torratxa » ma primera obra còmica.

La representà, la parodia, en l' antich teatre del Odeon, una companyia d'aficionats, d' una societat anomenada «Melpomene.»

Va lograr èxit y en Fontova era llavors primer actor còmic de l'Odeon, no no de « Melpomene ».

És a dir primer actor còmic dels actors d'ofici que tenia contractats l'Empresa, no dels aficionats que representavan en «Melpomene.»

Llavors vaig veure qu' el nin aficionat del Teatre del Senyor Mora era ja actor de debò del Teatre de l'Odeon.

—Hola! ¿Que tal Fontova?—Hola! ¿Que tal Soler?—Com va?.—¿Com ve?

La nostra amistat tornà a enllaçarse.

En vista del èxit qu'havia lograt «L'Esquella de la Torratxa» me demanà ferla por son benefici.

Jo li vaig dir que també tenia escrit un drama titolat «Fivaller.»

Ell me va dir que li dongués.

Li vaig dar drama y parodia.

Mas duas primeras obras compongueren lo programa de la funció de son benefici.

Desde aquell punt ja no varem separarnos may més.

La sort ho volgué aixis.

L'antich músic poeta, Anselm Clavé, durant l'estiu que seguí al hivern en què Fontova havia estrenat mas duas primeras obras, fou empressari del Teatre dels Camps Eliseus, are Teatro Líric.

Me demanà «L'Esquella de la Torratxa» pera representarla en dit teatre.

Senyora y Majora.

Lo Pubill.

Jo vaig donarli.

Llavors lo Teatro català que naixia, sens que Fontova ni jo nos n'haguesem adonat, estigué en perill.

Passà per una verdadera crísis.

Se m' havia a mi ocorregut, establir, pera l'estiu següent una secció en lo Teatre de l'Odeon, en la cual s' hi representessin no més obras divertidas.

Encara que jo havia vist lo gran mèrit de Fontova, mon consoci lo mestre compositor Sr. Sariols, volia que l'actor còmic de la secció que voliam instaurar fos D. Gervasi Roca.

Llavors, aquest actor, de mèrits per cert molt recomenables, lograva molt èxit en las representacions de «L'Esquella de la Torratxa.» y quedà decidit.

Ell havia de ser lo director artístic de lo que més tart hauria de ser lo Teatre Català.

A mi em dolia que no ho fos Fontova; més llavors D. Gervasi Roca tenia ja

guanyada la fama, era ja un mestre, y en Fontova, per més que més tart degués aventatjarlo, era llavors un aprenent.

Yo no podia oposarme als desitjos del meu consoci.

Una casualitat va venir ben prompte en aussili de ma predilecció per Fontova.

En Gervasi Roca, sens ell pensarse que jo pogués saberho, parlà de modo ofensiu pera mas pobres produccions, y jo vaig fer servir d'excusa aquell etzart, pera què el Mestre Sariols se decidís definitivament en favor de Fontova.

Quedà lograt mon desitj.

L'hivern següent s'establí en lo Teatre de l'Odeon una societat humorística denominada «La Gata», qual director artístic fou mon amich Fontova.

Los èxits que hi alcançà l'actor que plora avuy l'escena catalana, no tenen fi ni compte.

Tants foren que en ells se funda l'haver pres tant ràpit increment la gloria del Teatre de nostra patria.

A centas arriban las produccions en què ell prengué part, y pocas, ben pocas són las que no contribuissen a alçarlo en son pedestal de gloria.

Lo millor caràcter qu'aquesta prengué per ell fou lo de ferlo popularíssim.

¿Qui no l'havia celebrat?

¿Qui no l'havia aplaudit molt?

¿Qui a Catalunya no coneixia an en Fontova?

Y am tot, en Fontova no era ditxós.

Las qualitats de son modo d'esser no eran las més adequadas pera adaptarlas a la realitat de la vida, a las contingencias del món, a las circunstancias pròsperas y adversas que fatalment hàn de rodejar a tots los homes y a totas las cosas.

Fontova tenia un gran cap.

Però tenia més cor.

Y lo qu'ell sentia, lo qu'ell desitjava, lo qu'ell volia li semblava impossible que no hagués de realisarse al acte y sens destorb de cap mena.

Era realment un ser escepcional.

Sos defectes consistian tots en no tenirne cap.

Això que sembla a primera vista una gran ventatge li portà an ell grandíssims inconvenients.

Era massa previsor, massa bon amich, massa bon pare, massa bon espòs.

La previsió exagerada, lo portava a imaginar sempre medis pera garantir lo pervenir de sa vellesa y sa familia, y això el perjudicava, l'atalayava, li donava mal viure.

La fermesa de sa amistat lo portava sempre al temor de perdre la del amich qu'ell volia, y això l'excitaba el posava gelos, l'enmalaltia.

Son amor de pare el dominava per complet.

Sos fills eran sa passió, son encis, sa gloria.

No podia viure sens ells aprop, y, no obstant, sa previsió de què tinguessen una carrera brillant pera quant ell los hi faltés los hi feya enviar a Conrat y Lleó a Bruselas, y allí anaren los noys, y aquí quedà ell dalintse, anyorantlos, morintse de no poguerlos veure y petonejarlos cada dia.

Conrat y Lleó li escrivian cartas que ell los hi exigia de quatre, cinch y sis planas, quasi diarias; ell los hi contestava en forma pareguda també quasi diariament, y això el fatigava, l'abrumava, l'abatia.

¡Quantas vegadas, a última hora de la nit la carta de Fontova havia arribat justa al correu!

¡Quantas vegadas, passant jo per lo carrer nou de la Rambla, fent fret o fent calor, l'havia vist al balcó de casa seva esperant la carta de sos fills, am la vista clavada a la Rambla, que era per hont havia d'anar a casa sèva lo carter!

¡Figurèus quin dalir!

De vegadas lo carter se dibuixava confós al entrar al carrer nou y sa silueta anava prenent forma y al fí apareixia lo mateix carter am lo paquet de cartas a la mà, entre las quals hi havia pera Fontova las de sos estimats fills; més quantas altres lo qui de lluny havia semblat lo carter se tornava un militar o un dependent d'administració pública, y, allavors lo pobre pare ¡quin desengany!

Aquest cúmul de sensacions oposadas lo perjudicava molt.

Va arribar a més de cincuanta anys sens coneixers gens a si mateix.

Yo en cambi feya molt temps qu'el coneixia perfectament an ell.

Yo veya qu'es moria y li deya qu'es matava.

Yo l'havia arribat a veure dret, en son quarto, escrivint a sos fills en la nit d'un estreno.

Los estrenos l'emocionavan molt.

La complexitat de son caràcter l'aterrava.

Representava, escrivia comedias, versos pera certàments, tocava el piano, el violí, dava lliçons a sos fillets y se sentia fascinat quant tocava en Conrat y quant li feya sentir lo petit Lleó las lliçons del començament de sa carrera artística

Tanta emoció, tant gosar, tant sufrir, tant esperar, tant defallir, natural era que havian d'espatllar l'eyna que més s'ha fet servir pera aquestas sensacions y vingué lo qu'era impossible que no vingués: una afecció de cor.

Aquesta ha estat la malaltia que l'ha portat a la sepultura.

Aquest lo mal terrible qu'ha privat al Teatre Català d'una de sas mes fermas columnas.

Lo públic de Catalunya l'admirava com actor.

Yo l'admirava com a tal y l'estimava com amich.

Yo so sens dupte un dels amichs que se li ha conservat més fidel. Ell també m'estimava a mi.

Yo, perquè l'estimava, l'havia estudiat, y em sobreposava al efecte qu'em feyan sas genialitats.

Los altres, no l'estimavan com jo y s'hi ennutjavan. Això ens va dar an ell y a mi dificultats insuperables.

¡Pobre Fontova! En los últims anys de sa vida, ell no era ell.

Ell era la suma de las convulsions nerviosas que li ocasionava la terrible malaltia que li havian fet contreure justament las hermosas y bonas qualitats que l'adornavan.

Yo no sé si aquestas lletras estan be o mal.

Després de la mort de Fontova he escrit tant y per tants periòdics parlant d'ell, que ja no sé què dirne.

M'ha semblat que havia de ser una novetat pera L'AVENÇ, presentar en aquest periòdic a l'artista y a l'home moral.

¿M'hi equivocat?

Si així és podrà dispensarmho la bona voluntat am què jo he volgut ferho.

Frederich Soler

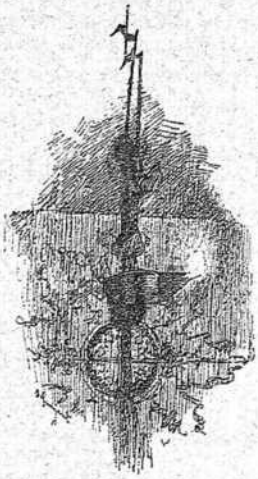

LAS MIMVAS DEL JANER

Com en mitj de l'hivern la primavera
aixis lo cel avuy, y el sol y l'aire:
obre de bat a bat balcons y portas
y omple la casa de clarors, aymía.
Gloria dels ulls lo cel, del pit las auras
bàlsam ne són avuy; y fins me sembla
qu'hàn d'esclatâ en verdor las nuas brancas,
que l'horizó hà d'omplirse d'orenetas,
y que s'ha d'embaumar tota la terra!
¿No sents una frisança, dona? digas.
¿No't sens la primavera a las entranyas?
Llençat doncs al carrer: si t'hi trobessa
te donaria un bes al mitj dels llabis,
al devant de tothom, sense vergonya
de besâ y ser besat, qu'avuy n'és dia.
Som al mitj de l'hivern; ahí glaçava,
demà las neus blanqueijaràn la serra.
La primavera és lluny per esperarla,
pro un dia com avuy n'és la promesa.
Si promesa tu'm fosses, estimada
ja cap mena d'hivern en mi cabria,
no are, ni després, ni may: que portas
tu a dintre els ulls la primavera eterna.

JOAN MARGALL.

PAISATGE

A poc a poc lo Sol s'en va a la posta;
Enllà las serras amagantse el dia
Tranquila l'hora de la nit s'acosta
L'aire omplint d'atrayent malinconia.

Los vehins a llurs casas s'arreplegan,
Y del rònech cloquer las campanadas
Darreras van cayent acompassadas,
Perdudas entre els pins que las ofegan.

Los arbres s'apilonan y es desforman,
Las montanyas s'esborran ennegridas,
L'aire llisca en las pradas sempre humidas
Y lentament tots los sorolls s'adormen.

Però un altre concert també es prepara:
Canta un grill, allà un altre li replica,
Y dels camps fadigats de mica en mica
S'aixeca un clam a la Natura mare.

J. Massó Torrents.

TEATRE CATALÁ

ROMEA

Lo Teatro per dins, *comedia en dos actes y en vers, per* Frederich Soler, estrenada la nit del 28 de Desembre de 1890.

Bonica producció d'argument forçat però ben aconduhit, que dona lloch a situacions còmicas de molt bona lley. Las escenas d'entre bastidors son justas y agradables; lo vers fàcil, y en vers dihuen alguns personatges de la obra un cúmul de vulgaritats literarias.

La peste de Tartaria, *comedia en tres actes y en prosa, per* Conrat Colomé, estrenada la nit del 28 de Desembre de 1890.

Aquesta obra, junt am l'anterior, formà la funció d'Ignocents, per lo tant no cal dir que son principal objecte, es fer riure. L'autor domina, com se sap, la corda cómica, y logra molt sovint son propòsit. Demostra ademés bon talent d'observació en la caricatura d'un element social, los metges, que s'hi presta en gran manera.

NOVETATS

La última pena, *drama en tres actes y en vers, per* Francech Ubach y Vinyeta, estrenada lo nit del 8 de Janer.

Feya temps qu'el Sr. Ubach no havia donat cap producció al Teatre, y per consegüent era esperada la que serveix d'epígrafe.

Aquesta obra pertany a un gènero efectista, y com per excusar la veritat en los personatges passa lluny de Catalunya, a Alsacia. Los aficionats als dramas de aquesta lley, hi trobaràn sens dupte en aquest certs atreviments en la presentació de las escenas, que denotan talent; però nosaltres que no podem encomiar lo gènero mal podrem trobarloshi. Los personatges tenen escàs relleu, y l'obra respon a extranyas casualitats y a poca punteria de dos d'aquells.

Lo vers és bo, com del Sr. Ubach; algunas *tiradas* sobressurten de lo restant.

BIBLIOGRAFIA

LA FEBRE D'OR, *novela de costums del nostre temps, per* NARCÍS OLLER.—*Volum primer.—Barcelona.—La Ilustració Catalana, 1890.*
Un vol. de 19 per 12 cm. y 224 pàgs., 3 ptas.

Per fi la tant esperada novela del nostre notable escriptor Oller ha començat a veure la llum. Nos reservem per més endavant d'emètren judici; més ne podem avençar ja quelcom als nostres lectors dihent qu'en aquesta obra segueix sostenintse en bon lloch l'autor de *Vilaniu,* am son correcte estil. Desenrotlla be el magnífic tema de l'obra, estudia sos tipos arribant de vegadas a un detallisme una mica exagerat, prepara l'acció pels volums successius am tota la traça que posseheix.

APALES MESTRES.—LA GARBA, *prólech, per J. Roca y Roca.—Ilustracions per l'autor.—Barcelona, 1891.*
Un vol. de 22 per 16 cm. y 206 pàgs., 3 ptas.

Am quanta fruició llullejem cada nou llibre am què'ns regala el nostro gran poeta! Sos versos són escultòrics, refinats y al mateix temps son llenguatge no pot ser més modern. La vida del camp que tant se reflecta en sas composicions poèticas com en sos dibuixos, ens hem acostumat a sentirla com ell la sent, desde els amors d'espigas y rosellas, fins als diàlechs en la naturalesa personificada, que dificilment ens agradaria sinó sortissin de la simpàtica ploma de l'autor.

Totas aquestas qualitats se revelan igualment en *La Garba,* preciós recull del que en va senyalariam composicions en aquesta nota bibliogràfica, encare que comfessessim la nostra predilecció per algunas d'ellas

Una de las notas més rellevants d'aquest llibre, és la idea íntima y repetida en totas las obras de Mestres, però en cap com are sostinguda; l'eternitat de la vida dintre de la evolució de la naturalesa, lo treball com una lley natural.

NOVA

Lo retras en l'aparició del present número de L'AVENÇ respon a causas majors per la nostra part. En primer lloch apareix ja impres en nostres propis tallers, y nostres favoreixedors podran ferse càrrech del nostre treball. Lo veure la bona acullida qu'ha merescut l'establiment de l'*estampa* L'AVENÇ, nos ha animat a donar aixamples a nostra primera intenció y a obrir també una llibrería am lo mateix títol, que queda establerta, si be no del tot instalada, a partir de la aparició d'aquest número, en lo carrer de la Portaferrissa, núm. 21.

La combinació de totas aquestas cosas aixis com la ocupació que am sí portan, ha motivat lo retardament de L'AVENÇ, y ha impedit la inclusió en lo meteix de alguns aments y reformas en la secció de redacció.

ESTAMPA DE «L'AVENÇ», DE MASSÓ Y CASAS.—*Portaferrissa, 21, Llibreria.*